

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar om förslag till begränsningar av vissa användningar av kemiska växtskyddsmedel

Sammanfattning

- Kemikalieinspektionen instämmer i förslag till författningsändring gällande nedvissning och ogräsbekämpning före skörd i odlingar av spannmål för livsmedelsändamål, men föreslår att förslaget ändras så att det omfattar spannmål för både foder- och livsmedelsändamål.
- Kemikalieinspektionen tillstyrker förslag till författningsändring vad gäller användning av växtskyddsmedel med samma verksamma ämne på samma fält.

Kemikalieinspektionen har tagit del av promemoria om förslag till begränsningar av vissa användningar av växtskyddsmedel och anser att dessa är mycket betydelsefulla i syfte att uppfylla miljökvalitetsmålet Giftfri miljö samt målen i ramdirektiv 2009/128/EG om en hållbar användning av bekämpningsmedel. Kemikalieinspektionen tillstyrker i huvudsak de remitterade författningsändringarna. Detaljerade synpunkter på de båda förslagen följer nedan.

Nedvissning och ogräsbekämpning före skörd i odlingar av spannmål

Kemikalieinspektionen instämmer i förslag till författningsändring om nedvissning och ogräsbekämpning före skörd i odlingar av spannmål för livsmedelsändamål. Det aktuella förslaget lagfäster en praxis som har funnits i Sverige långt före Sveriges medlemskap i EU, som en följd av att användningen inte varit godkänd för något växtskyddsmedel i Sverige. Eftersom Sverige i princip är självförsörjande på spannmål har detta effektivt begränsat risken för resthalter i svenska livsmedel. Sena användningar strax före skörd leder i allmänhet till högre resthalter i skördeprodukter. Spannmål och spannmålsprodukter är viktiga baslivsmedel, vilket spelar roll för konsumenters exponering för rester av växtskyddsmedel. De företag som på senare tid övervägt att ansöka om en utvidgning av användningsvillkoren för sitt växtskyddsmedel till att även omfatta nedvissning och sen ogräsbekämpning, har upplysts om målsättningarna i de svenska handlingsplanerna för en hållbar användning av växtskyddsmedel. De har då självmant valt att inte söka om en sådan utvidgning. Detta gäller användning i spannmål för både livsmedel- och

foderändamål. Det remitterade förslaget till ändring av förordning (2014:425) om bekämpningsmedel innebär att det nu kommer att finnas ett författningsstöd för att behålla denna praxis, åtminstone för den spannmål som är avsedd för livsmedelsändamål. Det innebär att svenska konsumenter även fortsättningsvis inte behöver exponeras för rester av växtskyddsmedel i ett baslivsmedel som härrör från denna användning i Sverige. Detta rimmar väl med målsättningen i den nu gällande svenska handlingsplanen för en hållbar användning av växtskyddsmedel och i handlingsplanen för en giftfri vardag.

Det remitterade författningsförslaget inskränker sig dock till spannmål för livsmedelsändamål och skulle därmed inte ge samma författningsstöd att behålla motsvarande praxis för spannmål avsedd för foderändamål som gällt under lång tid i Sverige.

Användningen i spannmål avsedd för foderändamål har hittills endast skett under dispens. Detta har i praktiken styrt användningen mot en större behovsanpassning, vilket har bedömts som särskilt värdefullt för att åstadkomma en restriktiv användning. Om författningsändringen inte skulle omfatta spannmål för foderändamål, som är den arealmässigt största spannmålsodlingen i Sverige, riskerar detta att leda till en ökad användning på sikt särskilt för den del som gäller nedvissning. Detta riskerar i sin tur att öka belastningen på miljön, särskilt på ytvatten och den biologiska mångfalden men även vad gäller rester i foderspannmål.

För att fortsatt säkerställa att användning av växtskyddsmedel för nedvissning och ogräsbekämpning före skörd endast sker när särskilda skäl föreligger och för att inte äventyra en enhetlig tillämpning, bör den föreslagna bestämmelsen omfatta spannmål för både foder- och livsmedelsändamål.

Kemikalieinspektionen ser positivt på förslaget att Jordbruksverket får ett bemyndigande att under vissa förutsättningar meddela dispens inom detta område. Det rimmar väl med Jordbruksverkets viktiga roll kring tillämpningen av integrerat växtskydd och säkerställer en fortsatt behovsanpassning av användningen. Jordbruksverket gör för övrigt ingen skillnad på spannmål för foder- och livsmedelsändamål när de i sina föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2014:42) om integrerat växtskydd rekommenderar att den aktuella användningen bör begränsas. Kemikalieinspektionen ser inga negativa konsekvenser för näringsidkare om förslaget också skulle omfatta spannmål för foderändamål eftersom den användningen även fortsättningsvis då skulle kunna ske genom dispens.

Kemikalieinspektionen föreslår, mot bakgrund av vad som anförs ovan, att förslaget ändras så att det omfattar spannmål för både foder- och livsmedelsändamål. Om förslaget genomförs, kan det under alla förhållanden finnas skäl att följa utvecklingen och vid behov se över bestämmelsen.

Användning av växtskyddsmedel med samma verksamma ämne på samma fält

Kemikalieinspektionen tillstyrker förslag till författningsändring vad gäller användning av växtskyddsmedel med samma verksamma ämne på samma fält. Både

motiv och den författningstext som föreslås anser Kemikalieinspektionen är väl avvägda. Möjligen kan regeringen överväga att istället föra in bestämmelsen som ytterligare en punkt under nuvarande 2 kap. 35 §. Placeringen under 2 kap. 35 § skulle kunna passa bättre eftersom bestämmelsen avser skyldigheter vid användning av växtskyddsmedel, vilka ska följas så långt det är möjligt, precis som den föreslagna bestämmelsen.

En innebörd av förslaget blir att varje lantbrukare som planerar sin växtskyddsstrategi för en gröda behöver beakta på vilket sätt behandlingarna kan komma i konflikt med den föreslagna bestämmelsen. Kemikalieinspektionen har uppfattat att Jordbruksverket ser behov av att utveckla information och rådgivning i denna del för att öka förståelsen hos lantbrukare så att de kan ta de praktiska hänsyn som behövs vid valet av produkter. Att utveckla information och rådgivning är mycket värdefullt, men detta undanröjer inte behovet av att samtidigt införa en reglering i författning. Det behövs en kombination av både regler och rådgivning eller utbildning för att åstadkomma syftet med regleringen.

Det saknas idag effektiva möjligheter att riskbedöma och riskhantera en användning av flera växtskyddsmedel med samma verksamma ämne i en och samma gröda, som riskerar att överskrida användningsvillkoren för de enskilda medlen var för sig. De produktspecifika krav som ett produktgodkännande kan förenas med framgår av artikel 31 i förordning (EU) nr 1107/2009. Krav i produktgodkännandet för ett medel som ställer upp villkor för hur andra medel innehållande samma verksamma ämne ska få användas ryms inte i denna artikel. Enligt artikel 65 i förordningen och kraven i förordning (EU) nr 547/2011 om märkning av växtskyddsmedel ska innehavaren i vissa fall märka växtskyddsmedel med information om att produkten inte ska användas med andra produkter innehållande vissa verksamma ämnen, se bilaga III till denna förordning.

Mot bakgrund av de rättsliga begränsningar som nämns ovan är denna märkningsfras att betrakta som en viktig upplysning snarare än som ett villkor för användningen, som regleras genom artikel 31 i förordning (EG) nr 1107/2009.

Utöver det ovan nämnda måste man även ta hänsyn till de rättsliga begränsningar som finns för att i villkoren för ett produktgodkännande meddela krav på verksamma ämnen. I praktiken innebär detta att myndigheten skulle binda andra än tillståndsinnehavare genom ett beslut som inte är riktat till dem. Rent förvaltningsrättsligt låter sig detta inte göras i enskilda beslut. Om man rent rättsligt ska kunna binda andra än de enskilda som beslutet riktar sig till måste detta finnas föreskrivet i någon form. Kemikalieinspektionen menar att den lösning som föreslås i promemorian är ett lämpligt sätt att komma till rätta med de begränsningar som nuvarande bestämmelser innebär.

Ett aktuellt exempel på den beskrivna problematiken är användningen av växtskyddsmedel innehållande dikvat för blastdödning i potatis. För närvarande finns fyra sådana växtskyddsmedel godkända idag, samtliga med villkoret att högst en (1) behandling för göras med dosen 4 liter/ha. Det finns i dagsläget inget i användningsvillkoren som hindrar att man till exempel kombinerar två av dessa växtskyddsmedel och uppnår en total dosering per ha som överstiger det som bedömts som

acceptabelt för var och en av dessa medel. Det är idag inte ovanligt att det finns flera växtskyddsmedel för samma användning som innehåller samma verksamma ämne. Mycket pekar dessutom på att förutsättningarna för att kunna kombinera olika medel med samma verksamma ämne kommer att öka i och med att fler patent löper ut för vissa äldre verksamma ämnen. Det öppnar till exempel för generiska företag att komma in på den svenska marknaden och få ett produktgodkännande för ett växtskyddsmedel som innehåller ett verksamt ämne som redan ingår i andra godkända växtskyddsmedel.

Som Kemikalieinspektionen påpekat tidigare kan det vara motiverat att inte bara reglera medel med samma verksamma ämnen utan även grupper av ämnen med en "gemensam toxikologisk verkningsmekanism". Vi menar emellertid att en bestämmelse i ett första steg bör begränsa sig till växtskyddsmedel som innehåller samma verksamma ämne. Skälet till detta är att en sådan begränsning kommer att omfatta tydliga exempel på enskilda verksamma ämnen som är uppenbart motiverade ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Regeln riskerar att bli för komplex och kräva en alltför långtgående vägledning om den även skulle gälla verksamma ämnen med en "gemensam toxikologisk verkningsmekanism". Ett annat skäl att avvakta med gruppering av ämnen är att det i olika fora, bland annat på den Europiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA), för närvarande pågår vetenskapliga diskussioner om hur ämnen lämpligen bör grupperas för att kombinationseffekter ska kunna beaktas på lämpligaste sätt i riskbedömningen.

I detta ärende har generaldirektör Nina Cromnier beslutat. Peter Bergkvist har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också jurist Elsa Eriksson deltagit.

På Kemikalieinspektionens vägnar

Nina Cromnier

Peter Bergkvist